

Arról a bizonyos ügyről

VISSZHANG - LXIV. évfolyam, 30. szám, 2020. július 24.

„Az a helyzet, hogy itt nem abúzusról van szó. A gyermekpornográfia bűncselekménynek van nyilvánítva, de ahogyan a bíró is mondta, azért ez egy csoportos garázdasággal vagy egy közokirat-hamisítással egysúlyú bűncselekmény.”
(Mester Csaba)¹

Az utóbbi időkben két esemény teremtett osztatlan és pártállástól vagy klubelkötelezettségtől függetlenül azonos érzelmeket kiváltó nemzeti egységet az amúgy végletesen megosztott és elemi indulatokkal terhelt közösségben. Az egyik Benedek Tibor halála, a másik a volt perui nagykövet cselekménye, illetve annak büntetőjogi szankcionálása volt. Megrendült döbbenet, együttérzés és szomorúság az egyik, düh, harag és felháborodás a másik esetben. Ez önmagában is elgondolkodtató, „misét érő”, a mostani töprengés azonban az utóbbi ügyre koncentrálni csupán. (Előzmény az ÉS-ben: Lattmann Tamás írásai, [28.](#), [29.](#) szám.)

A köz egy internetes portál tájékoztatása² alapján értesült arról, hogy az amerikai hatóságok nyomozása lebukatta a perui magyar nagykövetet is. A diplomata részese, felhasználója volt egy dél-koreai férfi által üzemeltetett, kiterjedt darknetes hálózatnak, amelyre több mint 200 ezer, gyerekekről készült, szexuális tartalmú, gyakran erőszakos képet és videót tölthettek fel. A volt nagykövet, akinek számítástechnikai eszközein több mint 19 ezer ilyen felvételt találtak, a büntető eljárás során beismerő vallomást tett. Az ügyészség – erre is tekintettel – felfüggesztett szabadságvesztés büntetés kiszabását indítványozta. A bíróság egy év, végrehajtásában két év hat hónapra felfüggesztett börtönbüntetésre és 540 ezer forintos pénzbüntetésre ítélte. Az ügyészség elfogadta a bíróság által kiszabott ítéletet, a volt perui nagykövet védője viszont enyhítésre irányuló fellebbezést nyújtott be az ítélet ellen. A közvéleményt egyaránt felháborította a cselekmény, az enyhének ítélt büntetés és a védő arcpírítónak érzett fellebbezése.³ A védőbeszédből megjelent érvelés sem aratott osztatlan sikert. Eszerint a vádlott „[m]intaértékű jogászéletet élt, amelynek keretében diplomáciai karriert futott be, és ennek keretében szolgálta hazáját. Mélyen vallásos emberről van szó, aki rendszeresen gyakorolja a hitét.” Az is kiderült, hogy a volt diplomata, akire a védő álláspontja szerint csak pénzbüntetést kellene kiszabni, 30 kilót fogyott.⁴ Az ügyről való diskurzusba, nem meglepően, azonnal betette lábát a (napi vagy párt-) politika is,⁵ amitől persze csak az indulatok fokozódtak, no meg a lábszag.

A történetek érdemi kezeléséhez elkerülhetetlen néhány dolog tisztázása.

Az első az, hogy milyen értelmezési keretben beszélünk, beszélhetünk, vagyis, hogy mi is az a gyermekpornográfia, és mi ennek a valódi súlya, értékelése.

Az ügyet illetően elhangzott néhány olyan megközelítés, amely szerint a gyerekekről készült pornográf felvételeket nézegetők cselekménye nem okoz jelentős ártalmat a gyerekeknek („itt nem abúzusról van szó”, ahogy a védő is nyilatkozta); ez csupán kisebb súlyú bűncselekmény, az elkövető „otthon a négy fal között” éli ki szexuális fantáziáit, és a fotók, videók használatával nem bántalmaz gyereket. Ez nem egyszerű hülyeség, hanem fájdalmas ignorancia. A gyerekek szereplése a nem ritkán erőszakot is ábrázoló felvételeken ugyanis – jellemzően fizikai és komoly érzelmi erőszakkal is együttjáró – szexuális erőszak, kizsákmányolás, a gyerek súlyos bántalmazása. Ezek a gyerekek nem egy felszabadult cirkuszi előadás nézői, és nem is jókedvükben vesznek részt a felvételeken. A felhasználó, aki a pornográf felvételeket „megszerzi vagy tartja” (Btk. 204.§ /1/ a./), motiválja, egyfajta (nem szorosan büntetőjogi értelemben vett) felbujtója ennek a magatartásnak. Ő az, aki keresletet, piacot teremt a képeknek, a felvételt készítő

miatta használják ki, erőszakolják meg a gyereket.

Ezzel szemben az értelmezés elsőprő többségben lévő és nehezen kordában tartott indulatokkal telített másik véglete szexuális predátornak tekinti a fényképeket letöltőket is, a szexuális erőszak tényleges elkövetőjének vagy azzal azonos megítélésűnek; elvetemült aberrálnak, akinek gyomorfogató cselekedete miatt bármilyen szankció megengedett lehet. Az indulatok elfedik, hogy ezek az emberek közvetlenül nem követnek el erőszakot – ami azért fontos distinkció –, és sokuknál éppen a képek letöltése és nézegetése, a fantáziák vizuális kielégítése teszi lehetővé, hogy szexuális magatartásuk a virtuális valóságban maradjon.

A másik kérdés a társadalmi reakció, a szankció, a büntetés lehetősége, funkciója és mértéke, a közönségnek az a hangos igénye, amely – differenciálatlanul – a legsúlyosabb büntetések alkalmazásáért kiált az ilyen cselekményt elkövetőkkel szemben. Ehhez persze beszélni kellene a pedofíliáról, az elsősorban vagy kizárólagosan serdületlen gyerekekre irányuló szexuális, kapcsolat és szeretet iránti vágyról, arról, hogy a pedofil ember gonosz vagy őrült/beteg („*mad or bad*”), hogy morális, kriminális, pszichiátriai vagy gyermekvédelmi kérdésként kell-e kezelni stb., amire jelen keretek között nyilvánvalóan nincsen lehetőség.⁶ Ami a szankcionálást illeti, a pedofil kapcsolatot alapvetően az különbözteti meg az egyéb, „nem konvencionális” szexuális viselkedéstől, hogy nem felnőttek, hanem egy felnőtt és egy gyermek között valósul meg. Ez egyértelmű hatalmi helyzet, amelyben az egyenlőség hiánya inherens, és a beleegyezés fogalmilag kizárt. Ez a viszony teljesen legyűri a gyereket, súlyosan veszélyezteti vagy megsemmisíti szexuális önrendelkezését, és súlyosan traumatizálja, vagy legalábbis ennek komoly veszélyét hordozza magában, még akkor is, ha mentes az erőszaktól vagy a kényszerítéstől, vagyis – látszólag – konszenzuális. A gyermek-felnőtt közötti szükségszerű hatalmi egyensúlyhiányból adódó önrendelkezési jogsérelem és konszenzushiány, valamint a hatalmi, lelki és szociokulturális szempontból egyaránt kiszolgáltatott gyermek védelme az, ami alapot ad a tényleges erőszakkal azonos vagy ahhoz hasonló, a társadalmi morál által erősen támogatott kriminalizálásra. A múlt század kilencvenes éveitől Európában és az Egyesült Államokban egyre markánsabb az ún. punitív populizmus térnyerése, vagyis a szigorúbb jogalkotás és jogalkalmazás, a bűnelkövetőkkel szembeni erőteljesebb és korlátozóbb fellépés igénye, illetve az ennek az igénynek megfelelő törvényalkotói tevékenység. Az angolszász irodalomban megjelenő nézetek szerint a szexuális bűncselekményekre vonatkozó jogalkotás – a „büntetőpolitika motorjaként” – magában foglalja a jelenlegi punitív irányzat valamennyi lényeges jellemvonását, és a kriminálpolitikai szigor, a „kemény kéz” egyfajta növelőjeként és intenzifikálójaként működik a büntető igazságszolgáltatás más területein is. A punitív gondolkodás és igény nálunk is markánsan megfogalmazódik, az ezzel kapcsolatos narratívák jellegzetesen jelen vannak a magyar médiában is. Vajon várható-e, és ha igen, milyen hatás a pedofilok súlyos büntetésétől, a büntetőjogi szankciók szigorításától? A rossz hír az, hogy az érintett elkövetőre vonatkozó érdemi preventív hatás csupán az „alkalmi” pedofilok esetében várható. A valódi pedofil dilemmája ugyanis az, hogy ahhoz, hogy ne társadalmi megvetés és börtön várja, önmagát kell megtagadnia, és teljességében le kell mondani a szexualitásra és szeretetre való vágyairól. A börtön, lett légyen akármilyen szigorú és hosszú tartamú is az elítélés, nem alkalmas a szexuális orientáció és késztetés módosítására. A büntetőjogi büntetés célja „*a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el*” (Btk. 79. §). Az egyik cél tehát az elkövető bűnisméltlésének megelőzése (az ún. speciális prevenció), míg a másik az igazságszolgáltatás működésének a többiekre, a társadalom tagjaira gyakorolt megelőző hatása (a generális prevenció). A büntetőjogi büntetés ebben az esetben inkább csak az utóbbi preventív hatás megvalósítására alkalmas: elsősorban üzenet a többiek, a potenciális elkövetők számára arról, hogy melyek a társadalom védett értékei, és mire számíthat az, aki ezeket nem tiszteli. Gyakran elhangzik a büntetés végrehajtása során vagy attól függetlenül zajló terápia kötelezővé tételének szorgalmazása is (bár az, hogy a javasoló mire is gondol tulajdonképpen, általában kevésbé derül ki). A probléma ezzel az, hogy a kötelező pszichoterápia többnyire a békeharccal vagy az ártatlanság megtartása érdekében folytatott szerelmeskedéssel hason paradoxon: terápiát folytatni valakivel, aki ezt nem akarja, vagy erre nem motivált, dőre vállalkozás. A másik gond, hogy nem csak a börtön, de a pszichoterápia sem alkalmas a szexuális vonzalom megváltoztatására. A valódi pedofil esetében az egyetlen reálisan kitűzhető terápiás

cél egyfajta kontroll kialakítása annak érdekében, hogy vágyait ne realizálja a valóságban, és ez is csak akkor működhet, ha ő erre motivált.

És végül egy sajátos jelenség: mind a felháborodott reakciók, mind a várható változtatásokra vonatkozó elképzelések elsősorban az elkövetőkre irányuló punitív, szigorítást akaró vagy ígérő intézkedésekről szólnak, amelyek kétséges hatékonyságát fentebb már érintettük. A magát gyerekszeretőnek látó és láttató társadalomban viszonylag kevés szó esik az érintett áldozatokról, az ő valós védelmükről. Pedig ezeknél a cselekményeknél minimálisan két nagyon fontos megelőzési feladat van. Az egyik a felvilágosítás és tájékoztatás a gyerekek és a szülők számára; folyamatos és megfelelő információ arról, milyen veszélyek vannak az online és offline világban, és hogy mit lehet tenni ezek elkerülése érdekében. A másik a megfelelő és szakszerű támogatás és ellátás biztosítása a szexuális erőszak áldozatai részére. Olyan, biztos állami forrásokból működtetett, széles körű intézményhálózat létrehozása és fenntartása, amely valós segítséget, traumafeldolgozási és rehabilitációs lehetőséget biztosít a megerősített és kizsákmányolt áldozatoknak. Ez az a terep, ahol a terápiának reális esélyei vannak, és ez az, ami jelenleg is fájdalmasan hiányzik mind a gyerekek, mind a felnőttek tekintetében. Ha ez a bizonyos ügy erre ráébresztené azokat, akiknek cselekvési lehetőségük van, akkor elmondhatnánk, hogy valami jó is történt a sok borzalom mellett.

1 RTL Klub, *Fókusz*, 2020. júl. 8.

https://hvg.hu/élet/20200709_Adasban_sirta_el_magat_a_Reggeli_musorvezetoje_a_Kaletaugy_emlegetese_kor

2

https://index.hu/kulfold/2020/02/14/meg_a_perui_rendorseg_sem_tudott_semmit_a_magyar_nagykovet_sot_et_ugyerol/

3 „Undorító, amit Kaleta Gábor tett, a bíróság ítélete pedig felháborító és elfogadhatatlan.

Kaleta ahelyett, hogy enyhítésért fellebbezne, inkább nézzen szembe gyomorforgató tettével, és annak minden létező következményével ...” – írta például Kocsi Máté Fidesz-frakcióvezető az ítéletet követően június 8-i Facebook-bejegyzésében

4 <https://www.blikk.hu/aktualis/politika/kaleta-gabor-perui-nagykovet-pedofil-botrany/1mtrheg>

5 Id. erről például: Lattmann Tamás: *A Kaleta-ügyről. Mi volt, mi lehetett volna másképp, és a „mit hogyan ne” problémája.* *ÉS*, 2020/28., július 10.

<https://www.es.hu/cikk/2020-07-10/lattmann-tamas/a-kaleta-ugyrol-.html>

6 Lásd erről: Virág György: *Mi mennyi? Gondolatok a pedofíliáról* In: Németh, Zsolt (szerk.) *Tiszteletkötet Sárkány István 65. születésnapjára*, Budapest, Rendőrtiszt Főiskola, (2010) pp. 136–148.